

Elżbieta Matyaszevska, historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych. W latach 1985-1990 członkini ogólnopolskiego zespołu badawczego przy Instytucie Sztuki PAN w Warszawie, prowadzącego badania nad polskim życiem artystycznym drugiej połowy XIX wieku, w ramach programu węzłowego *Polska kultura narodowa, jej percepcje i tendencje*. W 1991-1993 sekretarz naukowy zespołu przy Instytucie Sztuki PAN, przygotowującego katalog dzieł malarskich Jana Matejki w związku z rocznicami 150-lecia urodzin i 100-lecia śmierci artysty - dwutomowa publikacja, do której napisała też kilkadziesiąt haseł katalogowych, została wydana w 1993 roku pod tytułem *Matejko. Obrazy olejne. Katalog*. W latach 1992-

2001 współpracowała z redakcjami lubelskich i warszawskich periodyków (m.in. „Przegląd Akademicki”, „Dziennik Wschodni”, „Akcent”, „Wnętrze Twojego Domu”, „Dobre Wnętrze”, „Zabytki-Heritage”), publikując relacje z wystaw sztuki dawnej i współczesnej, a także cykliczne teksty z zakresu historii ubioru, mody i rzemiosła artystycznego.

Elżbieta Matyaszevska od lat utrzymuje aktywny kontakt z Instytutem Historii Sztuki KUL, uczestnicząc w organizowanych sesjach naukowych oraz działalności kulturalno-naukowej na rzecz miasta Lublin. W roku 2008 koordynowała prace mające na celu zorganizowanie przy Instytucie Historii Sztuki KUL zajęć z historii sztuki dla członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku, z którym współpracuje jako wykładowca. Wykłada również dla członków UTW w Tomaszowie Lubelskim i Świdniku. Od roku 2011 prowadzi współpracę z Filharmonią Lubelską w ramach Akademii Muzyki i Plastyki (oferta skierowana do szkół ponadpodstawowych Lublina i regionu), przygotowując prezentacje z zakresu sztuk plastycznych, wpisujące się w określone tematy muzyczne. Ponadto, w ramach działalności dydaktycznej, prowadziła zajęcia obejmujące najważniejsze zjawiska z dziejów sztuki nowoczesnej i najnowszej, zarówno polskiej, jak i powszechnej w Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu, wykłady o sztukach pięknych dla członków Uniwersytetu Otwartego KUL, a także zajęcia specjalizacyjne na Studiach Podyplomowych przy Instytucie Historii Sztuki KUL. W ostatnich latach pracowała w Instytucie Leksykografii KUL na stanowisku adiunkta, prowadząc dział sztuki religijnej i redagując hasła z tego zakresu tematycznego do *Encyklopedii Katolickiej*. Należy do Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Elżbieta Matyaszevska jest autorką książki „*Wierzę w cuda nie od dziś*”. *Religia w życiu i twórczości Jana Matejki* (Lublin 2007) oraz kilkunastu publikacji naukowych i popularnonaukowych w zakresie ikonografii chrześcijańskiej i malarstwa polskiego, a także wielu haseł z dziedziny historii sztuki zamieszczonych w *Encyklopedii Katolickiej*.

Spotkanie z historykiem sztuki dr Elżbietą Matyaszevską *Artystki polskie u progu nowoczesności*

Sledząc dzieje sztuki polskiej i obecność w niej kobiet-artystek, łatwo zauważyć, że okresem, w którym powoli przestawały istnieć instytucjonalne bariery, uniemożliwiające im prawdziwe, artystyczne kształcenie, był dopiero wiek XIX, a nawet bardziej - jego druga połowa, czyli czas nazwany „wiekiem pary i elektryczności”, gdy coraz bardziej powszechne stawały się liczne wynalazki i techniczne nowinki. Gdy umacniała się pozycja miast i bogacącej się burżuazji, a jednocześnie zmieniał się model nowoczesnego społeczeństwa, w którym kobieta przestawała być li tylko ozdobnym, nierzadko dość kosztownym „dodatkiem” aktywnego na wielu polach mężczyzny. To właśnie po połowie XIX wieku coraz głośniejsze stawały się nawoływania Narcyzy Zmichowskiej, uchodzącej w powszechnym przekonaniu za prekursorkę polskiego feminizmu, by kobiety zaczęły się kształcić. Wiedza, którą miały zdobywać, pozwoliłaby im podejmować samodzielne, świadome decyzje życiowe i w ten sposób w dużym stopniu uniezależnić się od ojców, braci czy mężów. Z pewnością jej słowa - *Uczcie się, jeśli możecie; umiejcie, jeśli potraficie i myślcie o tym, żebyście same sobie wystarczyły, bo w razie potrzeby nikt na was z opieką i wsparciem nie czeka* - dotarły do wielu kobiecych uszu, burząc nie tylko ich spokój, ale też wielowiekowe status *quo ante*.

W propozycjach warszawskich emancypantek pojawiał się postulat dwutorowości kształcenia młodych kobiet - dla tych, którzy pragnęły poświęcić się rodzinie, przewidywano kierunek gospodarsko-praktyczny, a dla wyjątkowo uzdolnionych - program naukowy. W tym ostatnim mieściła się sugestia, by w świadomym kształceniu kobiet uwzględnić też uzdolnienia artystyczne.

Od słownych postulatów do ich faktycznej realizacji niestety droga była jeszcze długa i niełatwa, choć, przynajmniej w dziedzinie wykształcenia artystycznego dla kobiet, już w roku 1867 pojawiły się „pierwsze jaskółki” - co zaskakujące, równocześnie i w Paryżu, i w Warszawie. Owymi zwiastunami zmian były

wprawdzie prywatne uczelnie, ale uczyli w nich uznani artyści, akceptowani przez oficjalne gremia akademickie i dający gwarancję na solidne wykształcenie. W stolicy Francji była to Académie Julian, a w Warszawie zaś podwoje swojej pracowni otworzył dla uzdolnionych kobiet Wojciech Gerson, uznany malarz i profesor warszawskiej Klasy Rysunkowej, zastępującej, zamkniętą po Powstaniu Styczniowym, Akademię Sztuk Pięknych. Do najwcześniejszych uczennic tego wybitnego pedagoga zalicza się Zofię Stankiewiczównę, Marię Gażycz, Klementynę Krassowską oraz najbardziej znaną Annę Bilińską-Bohdanowiczową.

Krótko później również Kraków przystąpił do tej „babskiej krucjaty” zakładając w roku 1868 Wyższe Kursy dla Kobiet, od nazwiska ich organizatora Adriana Baranieckiego, zwane „Baraneum”. W tej naukowej placówce kobiety mogły uczestniczyć w różnorodnych kursach, prowadzonych przez następujące wydziały: historyczny, literacki, przyrodniczy, artystyczny, gospodarczy i handlowy. Warto dodać, że nauczycielami sztuk pięknych w „Baraneum” byli tej miary artyści co Jan Matejko, Stanisław Wyspiański czy Jacek Malczewski. A do jej wybitnych absolventek zaliczyć można Anielę Pająkównę oraz Olę Boznańską, tworzącą już w kolejnym stuleciu. Każda z wymienionych artystek zapisała wyjątkową kartę w dziewiętnasto- i dwudziestowiecznej sztuce polskiej, w mniejszym lub większym stopniu poświęcając dla niej szczęście osobiste i często żyjąc z piętnem osoby, która pogwałciła wielowiekową tradycję i dokonała złego wyboru.

Bibliografia:

Alicja Okońska, *Malarki polskie*, Warszawa 1976

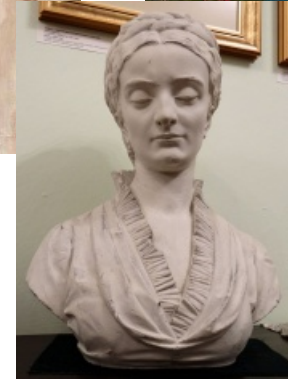
Artystki polskie. Katalog wystawy, Warszawa 1991

Kobieta i kultura. Zbiór studiów, Warszawa 1996

Joanna Sosnowska, *Poza kanonem. Sztuka polskich artystek 1880-1939*, Warszawa 2003

Artystki polskie. Praca zbiorowa, Warszawa 2011

Spotkanie z historią sztuki dr Elżbietą Matyaszewską *Artystki polskie u progu nowoczesności*

Spotkanie odbędzie się

w czwartek 26 stycznia 2017 r. o godz. 18.00

w sali widowiskowej Domu Kultury LSM

w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29

www.domkulturyism.pl

Wstęp wolny